

УДК 930.1(477)(075.8)

DOI 10.31654/2520-6966-2018-10i-92-350-360

А. В. Стахурська-Козоріз

аспірантка Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Лялька-мотанка як оберіг для українського воїна

У статті розповідається про мотанки-обереги, які створюються для українських військових. Показано сутність оберегу та ставлення до нього українців. Досліджено, що оберіг потрібно не тільки виготовляти за певними правилами та дотримуватися ustalених норм, але потрібно запрограмувати його на оберегову функцію. У даній статті на прикладі створення мотанок-оберегів майстринями з різних регіонів України, показано регіональне різноманіття, кількість таких заходів, цікавість цими майстер-класами ЗМІ. Викладено погляди майстринь на особливості ляльки-оберега. Досліджено, що виготовляють такі мотанки для бійців жінки та діти. Бійці за допомогою цих оберегів згадують мирне життя, жінок, дітей. Стало відомо, що не має нічого кращого ніж подарунок від дитини, це піднімає дух воїна, адже воюють вони саме за цих дітей. Доведено важливість продовження збереження цієї традиції.

Ключові слова: оберіг, лялька-мотанка, майстриня, воїн, українська культура, мир, війна, АТО.

Лялька-мотанка часто згадується як оберіг для сучасних українських воїнів. Нам потрібно з'ясувати, як воїни відносяться до такого подарунку, хто і як часто відправляє їм мотанки. Головне – в чому сутність оберегу та яке він має значення? Дана проблема не розроблена в науковій літературі. А для нас важливо дізнатися про призначення мотанки для бійців, адже вона є частинкою культури, історичним елементом, а основне – поєднує мир та війну.

Основну увагу на дану проблему спрямовують ЗМІ. Кореспонденти передають мотанки бійцям та знімають репортажі про дарунки-обереги. Про мотанку ми можемо дізнатися з джерел, фольклору, музейних експозицій. Першим дослідником ляльок із тканини був Марко Грушевський [1]. Традицію дослідження продовжив Олександр Найден [2], він намагається знаходити нові підходи в розробці даної теми та продовжує з нею працювати. Останнім часом плідно поширює та досліджує тему Оксана Склярєнко [3]. Саме вона в Україні створила Центр дослідження ляльки. Також слід звертати увагу на праці Ольги Тарасової [4], Людмили Герус [5], Аглі Шушкевич [6] тощо.

Лялька-мотанка – річ, яку ми можемо побачити, взяти, потримати та виготовити власноруч. Коли вже виготовили, постають певні питання. Що ж з нею робити? Де поставити цю річ? Чим для мене є ця лялька? Ці питання краще ставити перед виготовленням ляльки. Можливо, не всі сприймають дану річ як оберіг. Безперечно, річ оберегом і не буде, доки ви не почнете у це вірити. Дана проблема є актуальною на даний час, адже у силу ляльки-мотанки як оберега часто вірять бійці. Словом, для них головне, які почуття вкладені при виготовленні та згадка про мирне життя, дітей. Оберегову програму створюєте ви самі, інакше кажучи, ваші помисли. Зверніть увагу, особливо коли виготовляєте мотанку для воїна. Вона може перенести йому ваше тепло [7, с. 293–295].

Мотанка – традиційна українська лялька. Навколо цієї ляльки існує безліч легенд та переказів. Дана річ – уособлення символічного змісту. Кожен елемент має символічний вміст, а саму ляльку вважають архетипом української культури. Нам важко сказати, коли саме виникла лялька-мотанка. Ми можемо робити тільки припущення, як виглядали її прообрази. Проте її витoki сягають у глибокі віки. Зрештою, ляльку-мотанку називають символом Великої Матері [8].

Нині виготовляють мотанок козаків. Чи мають ці ляльки відношення до козаків? – цікаве питання, адже виникає припущення, можливо, козакам теж виготовляли мотанок як оберіг. Джерельних підтверджень цієї гіпотези немає. І насправді, тоді лялька була більш жіночою річчю. Навряд козаки мали такий оберіг. Лялька-мотанка козак – це витвір фантазії сучасних майстринь. Але, звичайно, не варто забувати про символічний зміст ляльки. Мотанка козак не дає забувати про таке явище, як козацтво. Зрештою це показує про шанування історичної пам'яті українцями. Ігор Сердюк, який займається дослідженням дитинства й дитини у XVIII столітті, надає такі відомості: "Років з трьох у дівчинки з'явилися ляльки, виготовлені з тканини та природних матеріалів, які готували її до материнства. Як пише Оксана Кісь, лялька була пов'язана виключно з жінкою: нею виготовлялися, давалися лише дівчатам і зображувалися лише дівчата. Вона виконувала роль своєрідного практикуму, її треба було доглядати, увесь час тягати за собою і не загубити. Оскільки діти в родині народжувалися чи не кожного року, а дорослі мали працювати, логічно, що вже у ранньому віці ігри з лялькою замінювалися такими ж іграми з немовляем" [9, с. 78]. Такі дані дають підтвердження, що козаки мотанок-оберегів не мали, адже це виключно була жіноча річ. Зверніть увагу, що в цей час лялька, зі слів Ігоря Сердюка, мала ігровий характер. До речі, уявіть, що лялька могла змінювати своє

призначення. І мала три функції: ритуальна, оберегова, ігрова. Для українських воїнів мотанка, без сумніву, оберіг, бо саме таке значення ми вкладаємо, коли мотанку передаємо на передову [8].

Суть оберегів показує вже їх назва – оберігати людей, особливо в роки лихоліття, в періоди військових конфліктів тощо. Тобто оберіг захищає свого господаря від будь-якого спрямованого негативного впливу. Оберіг – це своєрідний акумулятор енергії думок власника для здійснення його задумів. Оберіг має дивовижну здатність у десятки разів збільшувати внутрішній потенціал свого власника, посилювати або нейтралізувати певні риси його характеру, забезпечувати його необхідними фізичними та духовними силами. Завдяки цьому визначенню стає зрозумілою сутність оберегового начення. Разом з тим сутність ляльки та визначення якоюсь мірою збігаються [10, с. 3–7].

В наш час найбільше мотанок для бійців виготовили школярі. У Селецькому НВК була проведена акція "Оберіг для воїна АТО". Діти власноруч виготовили вироби з державною символікою, малювали малюнки на патріотичну тему. Також виготовили ляльки-мотанки, почувши про роль цього давнього українського оберега, вирішили ці іграшки передати воїнам [11]. Питання: чому автор статті неоднозначно трактує значення мотанки? Називає мотанку оберегом і одночасно іграшкою. Лялька може змінювати своє призначення. Але одночасно у двох іпостасях виступати не може. Коли діти виготовляють мотанку, вони не думають, що воїни ними гратимуться. Недоречно мотанку для бійців називати іграшкою. Вона виступає символічним оберегом, який передає почуття та переживання дітей. Правильно, що організатори акції спочатку розповіли історію та роль оберегу. Ми ж не можемо виготовляти річ, не знаючи її призначення. Мотанка як і людина, тісно пов'язана з історією та патріотизмом. Вінкельман епоху порівняв із життям людини: дитинство, юність, зрілість, старість. Потім людина помирає, так само помирають епохи й на зміну одній приходиться інша [12, с. 130]. Лялька-мотанка існувала не усіх періодах, вона або ж набирала своєї популярності, або взагалі не виготовлялася. Про зміну функцій ляльки дослідник народної іграшки Олександр Найден висловлюється: "Лялька – річ, яку людина створила і створює для власної потреби. На початковому етапі обряди. Лялька виступала як обрядовий атрибут. Лялька, як річ антропоморфної форми, будучи людиноподібною, уособлюючи людину взагалі й до того ж наділену головними за тих умов людськими функціями, слугувала обрядовим посередником між людиною і природою. Функції ляльки змінювалися – від жертви, божества родючості, символу шлюбу, хатнього родинно родового символу, дитячої

іграшки, ідола, манекена, опудала, етнонаціонального символу, позитивного й негативного кіногероя, секс-символу, монстра, символу ідеї споживацького успіху. Призначення ляльок, які нині створюють у селах жінки похилого віку та бабусі для онуків, – не лише бути дитячою іграшкою, а й стати фактором пригадування забутих дитячих вражень, і водночас виразником ностальгії за тим, що було й чого вже не буде, а також слугувати живою пам'яттю про втрачений світ предкових родинно-родових основ. Лялька є носієм етномісцевих і загальнонаціональних ознак. Лялька не завжди й не скрізь була запитана, створювалася і побувала. Були часи коли вона виготовлялася масово, однак відомі цілі періоди, коли обходилися без неї" [2, с. 22]. Дані функції могли змінюватися внаслідок зміни нових епох та уявлень людини. Лялька-мотанка для Олександра Найдена – це традиційна селянська лялька, яка є не просто іграшкою і навіть не просто лялькою [2, с. 7]. Можливо, саме це значення "не просто лялька" дало можливість відродитися їй у новій подобі: оберегу для українського воїна.

Любов Хоменко виготовляє мотанки для бійців АТО. Майстриня розповідає, що за день виготовляє по три ляльки. Більшість її мотанок блакитного кольору. Виготовляє з рушників, які дають їй із церкви. Любов розповіла історію, як почала виготовляти мотанки: "Поїхала на майстер-клас до Чернігова. Там виготовила п'ять мотанок: одну подарувала біженцям, іншу показувала в церкві, а дитина схопила і не хотіла віддавати, а я пообіцяла, що їй зроблю іншу. Так я почала виготовляти мотанки для дітей та бійців АТО. На свята в церкві ми збираємо дітей, часто приходять діти переселенців з окупованих територій. Діти розповідають віршики, а ми даруємо їм мотанки. Коли не хоче розповідати віршик, соромиться, починає плакати, теж отримує мотанку. Приїхали діти учасника АТО – подарувала їм ляльки, а вони понесли їх до школи, ляльки так сподобалися в школі, що звідти передали матеріал та попросили виготовити три ляльки. Одна дівчинка – переселенка, коли подорожувала по Україні, возила із собою подаровану мотанку. Коли дівчинка повернулася в гості до Срібного, вона прийшла на майстер-клас та сама навчилася виготовляти мотанки" [13]. Таких історій в Україні безліч. Вважають, що лялька-мотанка є посередником між живими й тими, кого на цьому світі вже чи ще немає. Її вважали посередником між минулим і сучасним, а й справді, сьогодні ми можемо спостерігати розквіт правдивого мистецтва, вихід його на новий рівень. Та при цьому воно не втрачає свого первинного сакрального значення, закладеного ще в ті часи. Бо мотанка сьогодні – приклад відродження старих традицій

у новій інтерпретації [14, с. 377]. У школах на уроках трудового навчання діти виготовляють мотанки, які потім передають на Схід України. Галина Черниш у 2014 році проводила для дітей майстер-клас з виготовлення мотанок. Даний захід проходив під назвою "Зроби оберіг для воїна". Понад сотню оберегів із Волині було передано бійцям Добровольчого українського корпусу, які базуються на Сході. Матеріали, які використовувалися для виготовлення мотанок – це старі, з натуральної тканини вживані речі, які рвали на клапті. "Ляльку до пояса виготовляли із речей матері, а нижню частину – з тканини батькових речей. Всередину обов'язково клали щось тепле, наприклад, вовну. Це було символом родинного тепла. Також клали зерно, щоб наступний рік був із врожаєм, і гроші, – щоб сім'я не бідувала" [15]. У 2015 році до Дня миру працівниками відділу інформації та документів виробничої тематики спільно з Благодійною організацією волонтерів "ДАР" був підготовлений та проведений майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки – оберегу для українських воїнів, які перебувають у зоні АТО. В акції з виготовлення ляльки-мотанки взяли участь учні 7-А класу Рівненської Української гімназії під керівництвом вчителя Лупіної Наталії [16]. 2016 рік теж не пройшов без акції з виготовленням ляльки-мотанки. Було проведено проект "Дарунок-оберіг для воїна-захисника". Тетяна Шелудько для учнів 2 класу провела урок з виготовлення ляльки-мотанки. Метою проекту було сформувати в учнів почуття патріотизму, любові до свого народу, України; розвивати вміння практично виготовляти обереги для воїнів-захисників; мотивувати дітей до милосердя та волонтерської діяльності. Майстриня впевнена, що підтримка воїнів прискорює мир в Україні, сприяє творчій реалізації ідей патріотичного та громадянського підростаючого покоління. За допомогою спілкування ми не лише передаємо інформацію, а й створюємо умови для набуття практичних умінь і навичок, які сприяють кожному з учасників виявити свою громадянську позицію [17]. Також у 2016 році під час святкування Дня Незалежності на бульварі Незалежності у Калуші бійців привітали живі ляльки-мотанки [18]. Таке перевдягання людини в мотанку показує шанобливе ставлення до самої речі. Зрештою, лялька стає тісно пов'язаною з людиною, а людина натомість перетілюється в ляльку. Рибак Інна виготовляє мотанки для воїнів АТО. Вона розповідає: "Для воїнів я, зокрема, виготовляю мотанки-Подо-доржнички – це малесенькі з копієчкою, зерном. Ляльки такі, як мізинчик, в нихкладаю трішки землі та ліктьову нитку, яка вкладається для того, щоб людина поверталася додому. Вона називається ліктьовою, тому що обмотується навколо ліктя" [19]. Взагалі, майстриня цікавиться різними видами мотанок, виготовляє Нерозлучників на

палю, на руку, ляльку Десятиручку. Майстриня любить вносити щось нове, фантазувати, але поряд з тим додержуватися давніх традицій [19]. Таких прикладів багато, за допомогою мотанок майстрині хочуть підтримати бійців. Вінницька майстриня Наталія Покуца розповідає, що слідувала за всіма подіями на Майдані, хвилювалась, але в силу свого віку і здоров'я зарадити нічим не могла. І тоді в неї з'явилася ідея створення ляльки "Оберіг майдану". Це дівчина-Берегиня, вона в сучасному джинсовому сарафані, оздобленому смужками в фольклорному стилі та жовто-блакитними стрічками. Дівчина уквітчана вінком із маків та волошок. Через плече – сумка з емблемою Євросоюзу, вона символізує подорож, шлях до Європи. Далі був створений образ "Берегиня АТО". Жінка в костюмі медпрацівника – це оберіг для усіх безстрашних чоловіків та жінок, лікарів та медсестер, санітарів і тих, хто не має ніякого відношення до медицини, але ризикує власним життям, рятуючи життя наших воїнів. Ляльки поїхали в зону АТО, щоб допомогти тим, хто захищає українську землю. Також майстриня створила Донецчанку та Луганську козачку в костюмах, притаманних цим регіонам [20; 7, с. 295–297].

В Інтернеті популярним стало знімати відео, коли виготовляють мотанки для бійців. У 2017 році працівники музею "Бойківщина" зняли відео, на якому виготовили мотанки [21]. А у 2014 році був знятий репортаж про такі обереги, який показали "Вікна-Новини". У нього цікава назва: "Мирні сувеніри мотанки для солдатів". Традиції виготовлення мотанок майстрині часто переймають через телебачення. Оксана Музиченко ніколи не виготовляла мотанки, але після перегляду ролику по телевізору стала мотати ляльки для бійців.

Чому ж саме так поширюються стародавні традиції? Раніше мати навчала доньку виготовляти ляльки та передавала їй досвід минулих поколінь. Через те, що традиції виготовлення ляльки стали відроджуватися вже в незалежній Україні, є покоління, яке не вміє виготовляти мотанки. Але це ще не означає, що не робили ляльок з тканини або природних матеріалів. Дослідникам і досі не вдалося встановити, як раніше виглядали мотанки, адже вони не збереглися. Нині теж існує багато технік виготовлення цієї ляльки. Ляльки відрізняються одна від одної. А головне – як би не поширювалася технологія виготовлення та якою вона не була б, потрібно виготовляти з вкладанням почуттів. Оксана Музиченко в ефірі розповідає: "Сиджу, мотаю та плачу". Звичайно, вона переживає за бійців, але плакати не потрібно, краще заряджати мотанку позитивом. Важливо, що майстриня заговорює свій оберіг: "Щоб були здорові, багаті, повертайся, повертайся ..." Таких помічниць для воїнів вона створює цілими партіями. Таку партію із 150 мотанок майстриня попросила

передати під Дебальцеве [22]. Для нас відео є корисним джерелом, адже ми можемо побачити не тільки переживання майстрині, а й бійців, які отримують ці ляльки. Вони навіть не обмежуються однією мотанкою, беруть по три. Вони з радістю на обличчі дивляться на цих ляльок та згадують своє мирне життя. Важко сказати, чи вірять вони в оберегову функцію ляльки, але позитивні емоції та те, що створене з любов'ю, має захистити. Обереги захищали оселю від лихого ока, несли добробут, мир, любов та навіть лікували. Зверніть увагу, в українській культурі існує багато оберегів: рушник, покуть, підкова, дзвін, образ, глиняний посуд тощо. Сама українська хата була теж оберегом. Дім захищав не лише від негоди, але й від зла, беріг чистоту людської душі. Всі ці обереги виготовляли власноруч із природних матеріалів. Хату теж будували власноруч. Кожен оберег мав свою окрему функцію. Всі ці обереги разом з мотанкою поєднує виготовлення власноруч. Оберег не може бути створений машиною, адже основне – задуми та ваш настрій [23]. Оксана Музиченко каже, що буде виготовляти мотанки для бійців, поки не закінчиться війна [22].

Харківські майстрині організувалися й колективно виготовляють мотанки для бійців. Тетяна Оглобіна вважає: "Оберег вбереже від попадання кулі. Кожна деталь має символічний характер, оберегове значення має парна кількість обертів та вузлів, обов'язковий атрибут – пояс". Скільки майстринь, стільки й думок стосовно оберегових прикмет. Немає єдиного усталеного зразка, як зробити оберег, і створити його не вдасться, адже це всього суб'єктивне бачення. Думки різні, також є ще одна важлива обставина: людина, яка отримала ляльку, теж має повірити в її оберегову функцію. Ми самі себе програмуємо або нам таке бачення можуть нав'язати. Якщо Вам не подобається ця лялька і Ви вважаєте її якоюсь звичайною іграшкою, то чи зможе вона Вас вберегти. Це питання до кожного з нас. Звичайно, не потрібно забувати про усталені норми, які існують при виготовленні ляльки. Одна з таких: "не різана, не колота". Ляльку не можна різати та шити на ній одяг, всі елементи примотуються, адже й назва її "мотанка". Багато жінок, які прийшли на цей майстер-клас, не вміють виготовляти мотанки. Вони роблять їх уперше. Але вважають, що сила оберегу допоможе в біді, диво будеться на вірі [24].

"Сніданок" теж зняв репортаж, але вже про дітей, які виготовляють мотанки. Кіра Баканіна, учениця четвертого класу, розповіла, що вперше виготовляє мотанку. Вона хоче, щоб воїни змогли повернутися живими та перемогти. Ліля Лисенко говорить, що робить цього янгола-охоронця для воїнів – українських козаків. На даному заході

понад 60 дітей роблять мотанки. Олексій Ноздрачов – полковник, який відвезе ці мотанки на передову. Він вважає, що не має нічого кращого, ніж подарунок від дитини, це піднімає дух воїна, адже воюємо за цих дітей [25]. А майстрині з Чернігівщини, коли виготовляють, мотанки, навіть вкладають до них лікувальні трави [26]. І це не весь перелік відео-матеріалів про заходи, спрямовані на створення оберегів для солдат [7, с. 293–297].

Отже, для нас основним завданням стає продовжувати створювати мотанки для бійців, разом з тим ми так підіймаємо їх бойовий дух. Ми не повинні забувати про тих, хто за нас віддає своє життя. Воїни шанують наші подарунки та згадують про мирне життя, про своїх жінок та дітей. Ляльки-мотанки для бійців надходять із різних регіонів України. Майстрині вкладають у свої мотанки оберегове значення та через них намагаються хоч якось піклуватися про бійців, які зараз не вдома. Але найприємніше, що до таких акцій залучаються діти, і вони з задоволенням виготовляють мотанки. Такими діями ми відроджуємо українську культуру, розповсюджуємо та навчаємо інших наших традицій.

Література

1. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006. 256 с.
2. Найден О. Парадокс української ляльки: Українська народна лялька у світлі кроскультурних паралелей та аналогій. Обрядові функції. Конструктивний дизайн. Київ: СтилоС, 2016. 208 с.
3. Скляренко О. Народные куклы своими руками. Забавы и обереги. Москва: Питер, 2015. 64 с.
4. Тарасова О. Ляльки-мотанки. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2014. 126 с.
5. Герус Л. Українська народна іграшка. Київ: Балтія-Друк, 2007. 64 с.
6. Шушкевич А. Лялька-мотанка – українська народна лялька. *Трудове навчання в шолі*: науково-методичний журнал. 2011. № 1. С. 39–42.
7. Стахурська А. Ляльки-мотанки як символічний обєріг для воїнів АТО. *Х Всеукраїнська історико-краєзнавча конференція учнівської та студентської молоді з міжнародною участю "Південно-Східна Україна: зі стародавності у XXI століття"* / голов. ред. Г. В. Колісник. Краматорськ: [б. в.], 2017. С. 293–297.
8. Лялька-мотанка – просто лялька, чи обєріг? URL: <http://garbuz.org.ua/Narodni-zvichai/2009-02-05-14-32-34.html>
9. Сердюк І. Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII століття. *Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії*: в 2 т. Практики, казуси та девіації повсякдення. Київ, 2012. Т. 1. С. 57–86.
10. Лукашенко Т. Українські обереги своїми руками. Харків: Віват, 2015. 224 с.
11. Обєріг для воїна АТО. Селецький НВК 12.02.2017. URL: seletscholl.zzz.com.ua/node/6

12. Клейн Л. История археологической мысли. Санкт-Петербург: Издательство С.-Петербургского университета, 2011. Т. 1. 688 с.
13. Хоменко Л. 1957 р. н., с.м.т. Срібне, пенсіонер, майстриня (інтерв'ю записано Стахурською А. 08.04.2017 р., зберігається в архіві автора).
14. Стахурська А. Лялька-мотанка як пам'ятка духовної культури України. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*: зб. наук. ст. Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2017. Вип. 26. С. 572.
15. Берегині для воїнів від лучан поїдуть на Схід: 26 листопада 2014. URL: <https://www.volynnews.com/news/vidsichagresoruukrayinayedina/berehynidlia-voyniv-vid-luchan-poyidut-na-skhid/>
16. Лялька-мотанка – оберег для українських воїнів: Новини бібліотеки – 21 вересня 2015. URL: <http://libr.rv.ua/ua/news/2993/>
17. Проект "Дарунок – оберег для воїна – захисника": Т. Шелудько – 01 квітня 2016. URL: <https://sheludko2013.wordpress.com/2016/04/01/253/>
18. Живі ляльки-мотанки: 23 серпня 2016. URL: <http://vikna.if.ua/news/category/2016/2016/08/23/59333/view>
19. Рибак І. 1977 р. н., с. Хмільник, дизайнер, педагог (інтерв'ю записано Стахурською А. 04.02.2016 р., зберігається в архіві автора).
20. Лялька-оберег АТО врятувала життя взводу солдат: Л. Дороженко – 22 жовтня 2015. URL: <http://vlasno.info/spetsproekti/1/persona/item/6564-lialka-oberih-ato-vriatuvala-zhyttia-vzvodu-soldat>
21. Майстер-клас лялька-мотанка родинний оберег дітей воїнів АТО та ВПО. 8 липня 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IN90bO0RWs0>
22. Оберег: ляльки-мотанки для українських військових: 3 жовтня 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2OMPPxtAPHU>
23. 6 оберегів які мали бути в кожній українській хаті: 29 січня 2018. URL: <https://www.ua.ua.world/6865/>
24. Харьковские мастерицы делают обереги для бойцов АТО: 28 липня 2014. URL: https://www.youtube.com/watch?v=LrlkrCzG_FM
25. Школярі створюють обереги для солдат: 10 вересня 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RL9UqX2BJP8>
26. Обереги для воїнів АТО: 25 квітня 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HDFiqAQtpZI>

References

1. Hrushevskiy M. *Dytyna u zvychaiakh i iruvanniakh ukrainskoho narodu*. Kyiv: Lybid, 2006. – 256 s.
2. Naiden O. *Paradoks ukrainskoyi lialky: Ukrainska narodna lialka u svitli kroskulturnykh paraleli ta analohiyi. Obriadovi funktsii. Konstruktyvnyi dyzain*. K.: Stylos, 2016. 208 s.
3. Sklyarenko O. *Narodnyie kuklyi svoimi rukami. Zabavy i oberegi*. M.: Piter, 2015. 64 s.
4. Tarasova O. *Lialky-motanky*. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia 2014. 126 s.
5. Herus L. *Ukrainska narodna ihrashka*. K.: Baltiia-Druk. 2007. 64 s.
6. Shushkevych A. *Lialka-motanka – ukrainska narodna lialka. Trudove navchannia v sholi: nauково-методичний журнал*. 2011. №1. S. 39–42.
7. Stakhurska A. *Lialky-motanky yak symvolichnyi oberih dlia voyniv ATO*.

X Vseukrainska istoriko-kraieznavcha konferentsiia uchnivskoi ta studentskoi molodi z mizhnarodnoiu uchastiu "Pivdenno-Skhidna Ukraina: zi starodavnosti u XXI stolittia" / hol. red. H. V. Kolisnyk. – Kramatorsk: [b. v.], 2017. S. 293–297.

8. Lialka-motanka – prosto lialka, chy oberih?:[Elektronnyi resurs]. –Rezhym dostupu: <http://garbuz.org.ua/Narodni-zvichai/2009-02-05-14-32-34.html>.

9. Serdiuk I. Dytna y dytynstvo v Hetmanshchyni XVIII stolittia // Povsiakdennia rannomodernoi Ukrainy. Istorychni studii v 2-kh tomakh. T 1: Praktyky, kazusy ta deviatsii povsiakdennia. K., 2012. S. 57–86.

10. Lukashenko T. Ukrainski oberehy svoimy rukamy / T. Lukashenko. – Kh.: Vivat, 2015. – 224 s.

11. Oberih dlia voia ATO. Seletskyi NVK 12.02.2017:[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: selets-scholl.zzz.com.ua/node/6

12. Kleyn L. Istoriya arheologicheskoy mysl'i T. 1 SPb.: Izdatel'stvo S.-Peterburgskogo universiteta, 2011. 688 s.

13. Khomenko L. 1957 r.n., Sribne, pensioner, maistrynia (interviu zapysano Stakhurskoiu A. 08.04.2017 r., zberihaietsia v arkhivi avtora)

14. Stakhurska A. Lialka-motanka yak pamiatka dukhovnoi kultury Ukrainy / A. Stakhurska // Novi doslidzhennia pamiatok kozatskoi doby v Ukraini, zbr. nauk. statei, vyp. 26. K., Tsentr pamiatkoznavstva NAN Ukrainy i UTOPIK, 2017. S. 572.

15. Berehyni dlia voiviv vid luchan poyidut na Skhid: URL: 26 lystopada 2014. URL: <https://www.volynnews.com/news/vidsichagresoruukrayinayedina/berehyni-dlia-voyiviv-vid-luchan-poyidut-na-skhid/>.

16. Lialka-motanka – oberih dlia ukrainskykh voiviv:[Elektronnyi resurs]: Novyny biblioteki – 21 veresnia 2015. URL: <http://lib.rv.ua/ua/news/2993/>.

17. Proekt "Darunok – oberih dlia voia – zakhysnyka": T. Sheludko – 01 kvitnia 2016. URL: <https://sheludko2013.wordpress.com/2016/04/01/253/>.

18. Zhyvi lialky-motanky: 23 serpnia 2016. URL: <http://vikna.if.ua/news/category/2016/2016/08/23/59333/view>.

19. Rybak I. 1977 r.n., Khmilnyk, dyzainer, pedahoh (interviu zapysano Stakhurskoiu A. 04.02.2016 r., zberihaietsia v arkhivi avtora).

20. Lialka oberih ATO vriatuvala zhyttia vzvodu soldat: L. Dorozhenko 22 zhovtnia 2015. URL: <http://vlasno.info/spetsproekti/1/persona/item/6564-lialka-oberih-ato-vriatuvala-zhyttia-vzvodu-soldat>

21. Maister-klas lialka-motanka rodynnyi oberih ditei voiviv ATO ta VPO: 8 lypnia 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IN90bO0RWs0>

22. Oberih: lialky-motanky dlia ukrainskykh viiskovykh: 3 zhovtnia 2014. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=2OMPPxtAPhU>

23. 6 oberehiv yaki maly buty v kozhnii ukrainskyi khati: URL: 29 sichnia 2018. <https://www.uaua.world/6865/>

24. Harkovskie masteritsyi delayut oberegi dlya boytsov ATO: ektronnyi resurs]: – 28 lipnya 2014. https://www.youtube.com/watch?v=LrlkcrZg_FM

25. Shkoliari stvorili oberehy dlia soldat: [Elektronnyi resurs]: – 10 veresnia 2014. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=RL9UqX2BJP8>

26. Oberehy dlia voiviv ATO: [Elektronnyi resurs]: – 25 kvitnia 2017. Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=HdfiqAQtPZI>

А. В. Стахурская-Козориз

аспирантка Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Кукла-мотанка как оберег для украинского воина

В статье рассказывается о мотанке-обереге, которые создаются для украинских военных. Показано сущность оберега и отношение к нему украинцев. Доказано, что оберег нужно не только производить по определенным правилам и соблюдать устоявшиеся нормы, но нужно запрограммировать его на обереговую функцию. В данной статье на примере создания мотанок-оберегов мастерицами из разных регионов Украины показано региональное разнообразие, количество таких мероприятий, интерес к этим мастер-классам СМИ. Изложены взгляды мастериц, особенности куклы-оберега. Доказано, что изготавливают такие мотанки для бойцов женщины и дети. Бойцы с помощью этих оберегов вспоминают мирную жизнь, женщин, детей. Нет ничего лучше для солдата, чем подарок от ребенка; это поднимает дух воина, ведь воюют они именно за этих детей. Доказана необходимость продолжения этой традиции.

Ключевые слова: оберег, кукла-мотанка, мастер, воин, украинская культура, мир, война, АТО.

A. V. Stakhurska-Kozoriz

postgraduate student of the Nizhyn State Gogol University

Doll-motanka as a guard for a Ukrainian soldier

The article tells about dolls, which there are guard. They were created for Ukrainian military. Was show mean the guard and behavior people as to him. Investigated, that the guard need to make according to certain rules and follow the rules, programmed for guard function. Doll-motanka has a few means. Motanka changed means from guard thing to toy. Was moments, when the doll had a few function. From the article is know about mean of doll and how to programme doll for guard function of master and children. Masters combine peace and war by means of motanka. The author believe that the name of the dolls show her mean. Was know that motanka doll was with soldier, when war was started. Such action are healding now. According to the text motanka was made different according to master's story. The author starts by telling the reads about more information we can know in Internet and video resources. They describe emotion of masters, when the they make, when the soldier get the present. Dolls are different in manufacturing technique. In this article shown regional diversity masters of Ukraine, numbers such institutions, curiosity of master classes of Ukrainian massmedia. Tells about master's opinion about feature of doll-guard. It is known, that children and wife make such guards. As follows soldiers remember about family and peaceful life. All know, that presents from child make a smile and lift his sprits, because fathers are soldier for the future and child. The author points out that we know, that we must make these dolls and to continue this tradition. In the result, the important task is the continuation to make a dolls for soldier. We will lift spirit's soldiers, because we can't forget about people, who saving us.

Key words: guard, doll-motanka, master, soldier, Ukrainian, culture, war.